

RELACJA Z SYMPOZJUM NAUKOWEGO DOKTORANTÓW PWTW *CUR MUSICA SACRA?*

Refleksja teologiczna nad muzyką kościelną stała się okazją do zorganizowania konferencji naukowej, która odbyła się 9 maja 2019 r. na Papieskim Wydziale Teologicznym w Warszawie. Sympozjum zatytułowane *Cur musica sacra?* (Dlaczego muzyka sakralna?) zostało zorganizowane przez doktorantów PWTW. Zgromadzonych powitał rektor PWTW, ks. prof. Krzysztof Pawlina, który postawił przed uczestnikami następujące pytania: Jak dziś troszczyć się o muzykę w Kościele? Jaka muzyka pomaga człowiekowi podczas Eucharystii, a jaka przeszkadza? Ks. rektor zakończył swoje wystąpienie pewnym porównaniem, które zaintrygowało słuchaczy: „Dusza potrzebuje wolności, ale nie ma być prowadzona na puste łąki, lecz na bogate w kwiaty i zioła zielone pastwiska, które kierują duszę ku górze, ku Stwórcy”. Następnie głos zabrał ks. dr Krzysztof Szwarz, kierownik studiów doktoranckich PWTW, który w kilku słowach przedstawił genezę powstania sympozjum. Poprosił o wprowadzenie w tematykę konferencji dyrektora Instytutu Szkolenia Organistów w Warszawie, ks. prof. Andrzeja Filabera. W swoim wystąpieniu ks. prof. Filaber zwrócił uwagę na wieloaspektowość muzyki sakralnej. Posługuje się ona bowiem nie tylko muzyką, ale i teologią dogmatyczną, biblijną czy duchowością. Mówiąc/opowiadając o korzeniach *musica sacra*, ks. dyrektor przywołał nauczanie Kościoła mówiące o tym, że muzyka przewyższa wszystkie inne sztuki, ponieważ stanowi o samej istocie liturgii – źródle i celu życia wspólnoty Kościoła. Swoje wystąpienie ks. prof. Filaber zakończył ważnym pytaniem: „Jak zatem powinna być celebrowana muzyka sakralna?”

Następnie głos zabrał, prowadzący konferencję, mgr lic. Ryszard Bednarek, który przedstawił zebranym plan sympozjum. Składały się na niego dwie zasadnicze części: teoretyczna i praktyczna. Zarówno w pierwszej, jak i w drugiej odsłonie zostały wygłoszone trzy referaty.

W pierwszej prelekcji, zatytułowanej *Musica sacra w Biblii i tekstach Ojców Kościoła*, ks. mgr lic. Michał Orlicki zaprezentował nauczanie Ojców Kościoła dotyczące muzyki oraz dokonał analizy Pisma Świętego pod kątem tekstów mówiących o śpiewie. Ks. Orlicki zaznaczył, że śpiew w Biblii jest indywidualną odpowiedzią na zbawcze działanie Boga (jako przykłady podał: kantyk Mojżesza i *Magnificat* Maryi). Analizując księgę Apokalipsy, wskazał, że tylko nowy człowiek jest w stanie zaśpiewać Barankowi pieśń nową. W dalszej części prelegent przytoczył nauczanie Ojców Kościoła zarówno zachodnich, jak i wschodnich, m.in.: św. Ambrożego, św. Hieronima i Klemensa Aleksandryjskiego. Szczególnie zatrzymał się na głębokich refleksjach

św. Augustyna dotyczących śpiewu, które można zauważyć np. w *Wyznaniach*. Podsumował, że Ojcowie podkreślali aspekt wspólnotowy muzyki oraz zwracali uwagę na jej jakość. Uważali również, że muzyka ma do spełnienia także rolę służebną w liturgii, służy do ukojenia duszy i daje przedsmak nieba.

W drugim wystąpieniu, *Musica sacra – czyli jaka? Sposoby rozumienia muzyki sakralnej w świetle współczesnej myśli teologicznej*, mgr lic. Piotr Kurek przedstawił uczestnikom sympozjum pięć głównych modeli muzyki sakralnej: 1) pragmatyzm – muzyka jest sama w sobie sakralna (przedstawiciel: m.in. J. Ratzinger); 2) funkcjonalizm – (podejście liberalne) każda muzyka może być sakralna i jest ona otwarta na nowe kompozycje (K. Rahner); 3) estetyczny idealizm – piękno, jako dobro najwyższe, prowadzi do prawdziwego Piękną, Boga. Zatem tylko piękna muzyka to *musica sacra*; 4) hermeneutyka – muzyka oddaje dźwiękami sens słów, niesie z sobą informację, którą odkrywa podmiot; 5) ontologizm antropologiczny – *musica sacra* jest związana z daną sytuacją, z danym obrzędem, jest integralną częścią liturgii. Kończąc swoje przedłożenie, P. Kurek przytoczył dwie definicje *musica sacra*. Według pierwszej muzyka sakralna jest muzyką, która oznacza się świętością, oddaje cześć Bogu i uświęca człowieka. Natomiast druga definicja nazywa muzyką sakralną utwory muzyczne, które na podstawie decyzji władzy kościelnej mogą być obecne w czynnościach świętych.

Trzeci referat, *Święta muzyka – pieśń chwały, która trwa*, został wygłoszony przez mgr. lic. Ryszarda Bednarka. Prelegent rozpoczął od wyjaśnienia pojęcia „muzyka święta”. Wyjaśnił, że „świętość” (*sacrum, kadosh*) oznacza to, co oddzielone, wyłączone z użytku świeckiego. Płynnie przechodząc do prawa Kościoła, prelegent wytłumaczył, dlaczego podczas świętych obrzędów prawo Kościoła wymaga, by obecna była wyłącznie muzyka święta oraz by towarzyszyły jej instrumenty spełniające określone wymogi. Ukazał także cel muzyki sakralnej, który jest tożsamy z celem liturgii: chwala Boża i uświęcenie wiernych oraz zaprezentował rodzaje muzyki liturgicznej: 1) chorał gregoriański; 2) polifonia dawna i nowa; 3) muzyka instrumentalna (przede wszystkim organowa); 4) sakralny śpiew ludowy (pieśni liturgiczne zatwierdzone przez dany Episkopat bądź biskupa miejsca). Po zakończeniu ostatniego referatu pierwszej części konferencji nastąpiła dyskusja, podczas której głos zabrali uczestnicy spotkania, stawiając prelegentom szczegółowe pytania.

Po przerwie prowadzący spotkanie R. Bednarek poprosił o zabranie głosu ks. mgr. lic. Kamila Banasika, który referatem *Współczesna muzyka liturgiczna na przykładzie dorobku Ruchu Światło-Życie* rozpoczął drugą część konferencji – pastoralną. Odwołując się do dokumentów Kościoła, zaprezentował rolę muzyki w czynnościach liturgicznych oraz przywołał wypowiedzi kapłanów muzykologów zajmujących się muzyką sakralną. Ks. Banasik podkreślił, że założony przez Sługę Bożego ks. prof. Franciszka Blachnickiego Ruch Światło-Życie, realizując przesłanie Ojców Soboru Watykańskiego, ma znaczący wkład w formację osób posługujących liturgicznie podczas liturgii. Śpiew odgrywa bowiem ważną rolę zarówno podczas rocznej formacji członków Ruchu, jak i podczas rekolekcyjnych oaz wakacyjnych. Prelegent przedsta-

wił w dalszej części swojego wystąpienia syntetyczną analizę *Exsultate Deo* – śpiewnika wydanego przez środowisko oazowe, którego redaktorem jest Gizela Maria Skop. Śpiewnik zawiera pieśni liturgiczne na każdy okres roku liturgicznego oraz wiele melodii części stałych Mszy św. Poza wartością muzyczną śpiewnika ks. Banasik podkreślił jego wysoką jakość merytoryczną, zaznaczając, że zawiera ciekawe wprowadzenia teologiczne przed każdym z działów oraz zasady doboru pieśni podczas liturgii. Podsumował, że Ruch Światło-Życie, w skład którego wchodzi diakonia liturgiczna, a także diakonia muzyczna, ma pozytywne oddziaływanie na jakość muzyki obecnej podczas celebracji Kościoła w Polsce i poza jej granicami.

Kolejny referat, *Muzyka w służbie ewangelizacji. Pieśni i piosenki we wspólnotach Odnowy w Duchu Świętym*, został zaprezentowany przez ks. mgr. lic. Marcina Lorenca. Mówca zauważył, że poprzez pieśni i piosenki mówiące o Bogu wierzący mogą pełniej wyrazić modlitwę uwielbienia Boga Ojca przez Jezusa Chrystusa w Duchu Świętym. Wspólny śpiew jednoczy bowiem zebranych podczas spotkań modlitewnych i otwiera, w duchu jedności, na działalność Ducha Świętego. Ks. Lorenc zaznaczył, że najważniejsza jest relacja uczestniczących w modlitwie uwielbienia z Chrystusem, która dokonuje się przez otwarcie na dary Ducha Świętego – Pocieszyciela i Uświęciela. W grupach Odnowy w Duchu Świętym nauczanie pieśni i piosenek odgrywa dużą rolę. Podczas spotkań prowadzona jest animacja śpiewu przez tzw. lidera śpiewu, który czuwa nad stroną muzyczną modlitwy. Niezmiernie ważny jest dobór repertuaru i jakość wykonania. Niedopuszczalne jest wykonywanie w ramach świętej liturgii piosenek. Ze względu na wartość ewangelizacyjną piosenki, można ją zaśpiewać dopiero po liturgii, a także podczas spotkań formacyjnych czy nabożeństw. Prelegent zakończył przywołaniem wypowiedzi kard. G. Ravasiego, który porównując muzykę do wiary, powiedział, że podobnie jak wiara, muzyka również ma olbrzymią moc przywołania i oddziaływania na innych.

Ostatnią prelekcję, zatytułowaną *Zespoły śpiewacze w liturgii i życiu Kościoła rzymskokatolickiego*, wygłosił autor niniejszej relacji. Rozpoczął od wyjaśnienia zebranym znaczenia następujących pojęć: zespoły śpiewacze (*schola cantorum*, chór, kapela papieska) i muzyk kościelny (organista, kantor, dyrygent zespołu śpiewaczego). Przywołując nauczanie kard. Josepha Ratzingera, podsumował, że muzyk kościelny winien mieć wiedzę zarówno pod kątem muzycznym, jak i liturgicznym. Po krótkim przedstawieniu historii zespołów śpiewaczych przywołał artykuły z dokumentów Kościoła odnoszące się do zespołów śpiewaczych, mówiąc m.in. o ich roli, o osobie prowadzącej czy o zadaniach i wymaganiach, jakie Kościół stawia przed dyrygentami i członkami schol oraz chórów. Podkreślił, że Kościół oczekuje, by każdy zespół był otoczony troską duszpasterską kapłana i pracował z programem formacyjnym. Wtedy schola czy chór stają się wspólnotą osób wzrastających w wierze i łasce. Prelegent zaprezentował robocze wyliczenia liczby chórów i schol obecnych w archidiecezji warszawskiej, w skład których wchodzić może około 4500 osób, głównie dzieci, osób młodych i rodzin. Postawił tezę, że ciągle brak jest całościowego i metodycznego podejścia do kształcenia i formacji tychże osób, w wyniku czego te osoby „czeka-

ją” na troskę ze strony kurii, uczelni, komisji muzyki kościelnej. Autor niniejszych słów przedstawił stopniową, systematyczną ewolucję posługi scholi młodzieżowej na przykładzie parafii pw. Narodzenia NMP w Komorowie, która jest teraz zgodna z wytycznymi Kościoła. Wystąpienie zostało zakończone zarysowaniem wyzwań, jakie stoją przed wspólnotą Kościoła w zakresie opieki nad zespołami śpiewaczymi (m.in. pomoc dla osoby prowadzącej zespół, działalność zespołów śpiewaczych, szczególnie scholi dziecięcej podczas parafialnych Mszy niedzielnych, uczynienie ze scholi i chóru wspólnoty). Zespoły śpiewacze bowiem mogą praktycznie wprowadzać w życie parafii nauczanie papieża, *Vaticanum II* dotyczące nie tylko muzyki sakralnej, ale i liturgii, ewangelizacji czy odnowy życia wspólnotowego Kościoła.

Drugą odsłonę konferencji zakończyła ożywiona dyskusja doktorantów i gości oraz słowo podsumowujące ks. prof. Andrzeja Filabera. Na koniec spotkania ks. dr Krzysztof Szwarz podziękował profesorom i autorom referatów za wystąpienia oraz zebranych za obecność i uczestnictwo w dyskusji. Zachęcił prelegentów do publikacji referatów w „Warszawskich Studiach Teologicznych”.

Pytania stawiane przez uczestników pokazały, że tematyka sympozjum odpowiadała na aktualne potrzeby duszpasterskie Kościoła. Można było zauważyć, że dzięki merytorycznemu przygotowaniu referatów przez prelegentów w przystępny sposób ukazane zostało nauczanie Kościoła dotyczące muzyki sakralnej. W wyniku tego wiele nieporozumień (tzw. „obiegowych opinii”) zostało wyjaśnionych. Pozostaje mieć nadzieję, że będą organizowane kolejne konferencje o pokrewnej tematyce, również z udziałem osób pełniących funkcje liturgiczne.